

VESTNIK

NOTICIERO

BUENOS AIRES

1964 ŠT. 1 / 2

XV

D-129903
+

D 129903

PD 1093/1968

VESTNIK je glasilo slov. protikomunističnih borcev. Izdaja ga konzorcij.
Predsednik Edi škulj, upravnik Janez Kralj.
Oprema: Franci Pernišek

UREDNIŠTVO in UPRAVA: Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

NAROČNINA: Južna Amerika 280 pesov odn. enakovrednost v dolarju,
USA in Kanada 2.50 dolarja letno., Anglija in Avstralija 1 funt
šterling, evropske države 1.50 dolarja.

Editor responsable y redactor: Eduardo škulj, administrador: Juan Kralj
Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Bs. Aires

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 700.070

POMEN NJIHOVE ŽRTVE

Vsako leto se jih spominjamo. Vse slovensko zamejstvo se na junjskih prireditvah njim v proslavo zamisli v leta druge svetovne vojne; prinesla je naši domovini poleg vojske tudi komunistično revolucijo, ki je prvo bitko dobila. Ne spominjamo se jih samo mi; vemo, da se na pomen njihove žrtve vračajo ves čas tudi naši bratje v domovini. Kakor mi se tudi oni pri tem vprašujejo, kakšen je bil globlji smisel njihove žrtve; zakaj se je zgodilo, da smo prvo bitko izgubili.

Zgodilo se je, da smo se morali proti okupatorju in proti komunističnemu revolucionarju vojskovati sami. Okupacija je trajala nekaj več kot štiri leta, revolucija nekaj mesecev manj. Obe sta bili enako nasilni in krvavi. Organizirane vojaške sile ni bilo; prenehala je v prvih tednih vojaškega vdora sovražnikov — v revoluciji smo se morali pomeriti s komunisti iz oči v oči.

Glavna značilnost naše borbe je pač v tem, da smo se tokrat tretjič v zgodovini pomerili kot pripadniki samostojnega naroda. Prvič je veljal naš odpor kmalu ob prihodu krščanstva, v prvih stoletjih našega bivanja na naši zemlji. Upri smo se sovražnemu vdoru, naša vojska je podlegla preveliki sovražni premoči. Toda bilo je dejanje naroda, ki se je takrat okol. Karantanije zavedal, kaj je in kaj brani na svoji zemlji.

Drugič nas je zadela dolžnost samoobrambe v času vpadov turških vojska na slovensko ozemlje. Ni bilo državne vojske, ki bi branila naše meje ali čuvala naše domove; zrasli so tabori okoli slovenskih cerkva in vojaško neizučeni in neopremljeni možje slovenskega rodu so branili svojo zemljo, družine in svoje življenje. Turški vdori so trajali skoraj dve stoletji — ohranilo nas je pred njimi samo tisto, kar smo znali zgraditi in izuriti z lastnimi rokami. Nismo imeli lastne države, lastne upravne ali vojaške organizacije, toda znali smo se ohraniti na svojem koščku zemlje.

Tretjič smo morali sami na bojišče v letih strahot 1941—1945. Bilo je tedaj pri nas tako, kakor je bilo v Franciji v 15. stoletju, ko je božja Previdnost poklicala iz kmečke vasi Jeanne d'Arc, pastirico in neuko dekle in po povelju od zgoraj je šla reševat kralja, kajti prejela je nalog, da mora po zmagah nad angleškimi zavojevalci popeljati kralja v Reims in mu dati krono na glavo v katedrali, kjer so morali biti kronani zakoniti vladarji francoskega kraljestva.

V letih 1941—1945 se je pri nas dogajalo podobno. Preprostim ljudem, pogosto neukim v vojskovanju in umetnosti obračunavanja z revolucijo, je bilo naloženo, da se povežejo okoli svojih „taborov“ in tako izpričajo, da prehaja zgodovina slovenskega naroda v novo obdobje. Slovenstvo je v teh

dveh borbah — z okupacijo in revolucijo — prejelo potrdilo, da je prišlo na prag tiste polnoletnosti, ki se more izživeti samo v tistem, kar je vsakemu narodu naloženo ob njegovem rojstvu in čemur se ne more izogniti. Izoblikoval je domovino kot samostojno narodno in duhovno enoto, ki se more izživljati poslej samo v lastni državnosti. Prvo bitko smo sicer izgubili, toda iz poraza je zrasla slovenska komunistična republika.

Pot do zmage ni zaključena in glavna bitka še pride. Kakor je v najusodnejšem trenutku nastopila v Franciji Jeanne d'Arc in jo danes vsa Francija slavi na oltarjih cerkva kot svojo narodno svetnico, tako so nam v koncentracijskih ječah, pod streli komunističnih teroristov in v pokoljih ter ječah med in po revoluciji zrasli svečeniki, ki so poleg svoje krvi vtisnili slovenstvu še spričevalo in oporoko, ki ne more uiti svoji nagradi, ker nosi v sebi pečate večnosti. Bitka za pravo slovenstvo je postavljena v okvir in na polje, kjer se zmaga ne more več doseči s sredstvi terorja in revolucije. Nas pa je ta razvoj zastavil v središče zgodovine, iz katerega se ne moremo izviti drugače, kakor da bomo vredni tistih, ki so nam nakazali s svojim življenjem in smrtjo, kakšna je naša pot.

R. J.

Iz Starešinstva DSPB — Argentina

Članstvu! — Starešinstvo sporoča, da je uradno društveno glasilo pričujoči VESTNIK.

Buenos Aires, 23. februarja 1964.

Starešinstvo DSPB
Buenos Aires

Iz Tajništva DSPB — Argentina

Vsem članom v Argentini sporočamo, da je novoizvoljeni odbor krajevne edinice v Torontu, Kanada, sklenil, da je zanj društveno glasilo VESTNIK, in da njemu podobnih publikacij ne bo razpečaval.

Iz Uprave Vestnika:

Vsem naročnikom po pošti sporočamo, da bodo številke začele v najkrajšem času prihajati med vas tako redno kakor so pred nedavnim. Prosimo za razumevanje. Vedite, da v zaupanju v Vestnik in njega poslanstvo ne boste razočarani.

KOEKSISTENCA? - NE!

Kdor sredi deročine menja čoln, se potopi

Rankovičeva amnestija je imela namen spraviti s sveta emigracije jugoslovanskih narodov. Neposredno je z njo jugoslovanski policijski voditelj doživel velik neuspeh. Število političnih emigrantov, ki so „uredili svoj odnos“ do Titovega režima je minimalno. Tudi svobodnega sveta ni prepričal, da več ne obstajajo domači razlogi za bivanje v emigraciji. To dokazujejo med drugim simpatije, s katerimi je angleška javnost, ki je naklonjena jugoslovanski državi, spremljala celo tako tvegan emigrantski nastop, kakor je bil napad srbskih nacionalistov na titovske predstavnike v Birminghamu. Vendar morejo udbaši izkoristiti tudi najbolj nepomembno svojo pridobitev med emigranti, če takih elementov emigracije v pravem času ne izolirajo.

Po propalem frontalnem napadu poskuša sedaj titovska policija za inozemstvo z metodami notranjega razkrajanja. Poslužuje se pri tem tistih par bivših emigrantov, ki so si pozeleli darov Rankovičeve „nove“ politike nasproti emigrantom. Z elementi, ki so se poklonili in uklonili Titovemu tiranskemu režimu, hoče sedaj zanesti med tiste emigrante, ki moško odklanjajo komunistično totalitarno diktaturo, najprej zmedo in desorientacijo, potem razkole in končno razpad. Zlasti se trudijo vpreči v svojo igro duhovnike, kadar se hočejo lotiti skupin, ki jim je duhovniška avtoriteta še sveta.

Ze dobro leto je predmet takšnih poskusov slovenska emigracija, posebno v evropskih deželah, ki so bliže Jugoslaviji.

Slovenski emigraciji, ki jo v ogromni večini sestavljajo prepričani in praktični katoličani, tvorijo ogrodje katoliške organizacije. Takšna zgradba je dediščina naše polpreteklosti. Seveda zaradi svojega katoliškega značaja ni ne nenarušljiva, prav ta ji celo prinaša posebne nevarnosti. Pri nepoučenih more taka zgradba voditi do identificiranja cerkveno-političnih in narodno-političnih ciljev, do zamenjavanja religioznih in političnih avtoritet. Vprav v tej točki rada zastavi komunistična taktika.

V razbijanju slovenske katoliške skupnosti ima komunizem že preizkušene metode iz sodelovanja tistih svojih kleriških agentov, ki so mu postavili na noge ciril-metodarsko filijalo, in njihovih predhodnikov. Sedaj bi radi udbovci preko naivnih (in nenaivnih?) klerikalnih crowd izven domovine ponovili podobno igro v zamejstvu, zasedba vlog je druga, toda režiser je isti.

Izjemno redki pripadniki slovenskega klera, ki se tako vsaj objektivno udinjajo udbaškim mahinacijam, hočejo svojo žalostno vlogo

olepšati s tem, da si pripisujejo nekake zgodovinske posredovalne naloge med emigracijo in domovino. V opravičilo svojega podjetja skušajo izkoriščati tudi neke, sicer le malo prepričljive, premike v cerkvenopolitičnem položaju v Jugoslaviji.

Vsak pošten človek, tudi če ni katoličan, si more samo želeti, da se težki položaj Cerkev v Titovi Jugoslaviji, četudi samo policijsko-administrativno, olajša. Vsakdo tudi razume pripravljenost episkopata, iskati „modus vivendi“ z režimom, ki si je že 1945 uzurpiral oblast. Toda eno je svoboda, v kateri živi emigracija, drugo nepravno in nesvobodno stanje, v katerem je prisiljena Cerkev izvrševati svoje poslanstvo, v domovini. Eno je prizadevanje za pravno zagotovitev najbolj elementarnih pogojev verskega življenja in delovanja, drugo so naporji za zunanjo in notranjo svobodo slovenskega državnega naroda. Sklicevanje na položaj v domovini razgalja vso miselno bednost titovskih kolaboraterjev v zamejstvu. Argumenti brez osnove so lastnina ljudi brez tal.

Slovenska demokratična — in zato protikomunistična, in zato protititovska — emigracija priznava za svoje predstavnike samo tiste osebnosti, ki si jih je sama za svoje predstavnike izbrala: može, ki dani jim mandat izpolnjujejo na lastno moralno, civilno in politično odgovornost. Samo ti može jo morejo zastopati, v njenem imenu razpravljati in se pogajati. Samo te može nosijo ramena slovenskih množic, ki dajejo prednost emigrantstvu pred suženjstvom.

Kakršnih koli samozvanih posredovalcev ni niti treba odklanjati, ker je znano, da politično ti možaki nič ne pomenijo, da nimajo drugega za seboj kot lastno senco. Švigašvagastih politikantskih izletnikov, ki svoja vmešavanja v politiko skrivajo in krijejo pod plašče kakšnih cerkvenih, torej politični obravnavi načelno nedostopnih disciplin, pa niti titovci na daljši rok ne jemljejo resno.

Vsak poslušalec katekizma ve, da je katoličanom politika kot politika avtonomno področje, na katerem delujejo na svojo lastno osebno odgovornost. Slovenska emigracija je pripravljena dajati obračun za svoje politično delo samo, edino in zgolj svojemu suverenemu narodu ob uri osvobojenja.

Danes ni nobene slovenske osebe, ki bi imela nad laišskimi emigranti cerkvenopravno nadpastirsko oblast. Slovenski cerkveni može, ki žive z emigranti skupaj izven domovine, morejo torej imeti le moralno avtoriteto. To pa imajo, kadar ravnajo, kakor se pokonci slovenskemu možu spodobi, ali je pa nimajo.

Slovenski katoličani so vzgojeni v velikem spoštovanju do Rima. Toda emigranti smo bili pred odhodom v Argentino že toliko časa v Italiji, da smo od blizu konkretno videli, kako papeževega prvenstva ne postane deležen tisti, ki stanuje v bližini centralnih cerkvenih uradov, celo če je v vatikanski ali pri vatikanski službi. Nič ne spremeni, če si več takšnih gospodov izvoli odbor; po zasebnem pravu, ki velja

v zapadnem svetu, to prav lahko morejo storiti, toda tak odbor obvezuje le njih volilce in še te samo v obsegu pooblastila, ki so ga svojim izvoljencem dali.

Če tudi kak slovenski v Rimu živeči klerik opravi svojo poklonitev na titovški ambasadi, to slovensko emigracijo gane samo v toliko, da takšna dejanja registrira. Registracija je potrebna zato, ker katerikoli slovenski emigrant s takšnim korakom postane nezmožen, da bi kakorkoli soodločal o zadevah emigracije. Politični emigrant, ki odpade, je za emigracijo politični nasprotnik.

Jasne razmejitve morejo koristiti na vse strani — samo komunistični partiji ne.

Penta.

Na steni izbe spe slike

Pismo iz Trsta

Pogosto se srečavamo tukaj v Trstu z znanci in prijatelji. Saj je razumljivo: smo nekako v sredi med domovino doma in domovino Slovencev v svetu. Zdi se nam, kakor da smo vrata, ki se odpirajo na eno stran, da se zapro za tistim, ki je pravkar odšel v drugo smer. Včasih se komu izmed nas zazdi, da smo kakor nekakšni diplomatski zastopniki, ki posredujemo med dvema svetovoma, ki sta med Vzhodom in Zahodom nastala na slovenski zemlji. Poleg tega nas je usoda pustila še na kosu slovenske zemlje, ki je ob Jadranskem morju: čuvamo slovensko obalo morja, ki je „bilo nekoč slovansko“, a je sedaj vsaj z nami vred tja do Kopra resnična slovenska obala.

Pa nismo samo čuvarji. Doživeli smo mnogo in marsikaj vemo, kar je ostalo drugim manj vidno ali celo prikrito. Nismo samo posredovalci med vzhodom in zahodom, ampak smo tudi pričevalci velikih idej in misli, ki so se rodile ob Jadranu, zlasti tukaj v Trstu, ki je bil in je naše veliko upanje. Saj se vsi spominjamo, kaj vse smo vezali na Trst: moral bi biti slovenski in ko so čete naše krvi, čeprav partizanske, v maju 1945 zasedle Trst, bi se usoda mesta verjetno zaobrnila v naš prid, ako bi ne bilo pri tem ljudi politike, ki so gledali v Trstu bolj izhodno točko za razmah rdečega mesianizma po vsem svetu, kakor pa uresničenje tistih možnosti, ki so bile nam Slovincem tako zelo pri srcu.

Videli smo že — kakor v slikah na steni, kaj bo Trst Slovincem pomenil. Pustili smo iluzije ob strani. Res je bil Trst na slovenski zemlji, bilo bi pa fantastično misliti na to, da bo Trst mogel preiti popolnoma pod slovensko oblast. Trst je bil mesto, ki je imelo svoje niti razpredene daleč v notranjost Evrope; bili smo obsojeni (gospodarsko) na abnormalnost, da bi moral Trst živeti kot ogromna glava na telesu palčka... Bili so mimo časi, ko smo si lahko domišljali, da bi bili res kos nalogam tega vele mesta; oglašale so se sodbe, da bi bil Trst, v slučaju, da bi bil vključen v Jugoslavijo, kmalu ves v rokah Beograda in njegove finančne čaršije...

(Nekateri so iz Trsta že preje vedno raje letali v Beograd mimo Ljubljane; v novih okoliščinah bi bil Trst morebiti še bolj nevaren kot pa koristen...)

Zato je bilo skoraj nujno, da sta se v prvih mesecih po maju 1945 pojavila dva načrta: Kardeljev o samostojni tržaški državi v jugoslovanski federaciji in — drugi, ki je trdil, da mora biti Trst slovenski, toda zaradi njega bi se morala okoli njega osnovati zveza držav, ki bi poleg Slovenije zajemala še Avstrijo, Švico in del (verjetno) Bavarske. Oboje je obtičalo na slepi poti; zato smo še danes v Trstu, kakor da bi bili le diplomatski zastopniki, glasniki mednarodnega poslanstva slovenstva.

Gledamo, kakor da bi gledali na slike na steni...

— — —

Slike iz Trsta so kaj lepe, zlasti ker jih moremo gledati skoraj z nekako mladostno navdušenostjo. Vsi smo iz generacije tistih, ki so rastle v nove čase skozi grozote druge svetovne vojne, skozi razvaline in krvave dogodke v domači komunistični revoluciji in smo se skušali utrditi kot zanesljivi potresomeri tega, kar se sedaj v domovini, zaslužnjeni pod komunizmom, dogaja.

Dihamo lahko s širokimi pljuči, saj smo na obali našega Mediterana. Na tej obali je zrasla naša prva Lepa Vida, ki se je poslovila od naše zemlje, šla v svet in se — vrnila, etično in estetsko prečiščena — naša narodna pesnitev, ki je ustvarila umetnino, vredno podobnih umetnin v svetovni literaturi. Bilo je, kakor da se je zgodilo, da se Lepa Vida nikdar več ne bo mogla vrniti na to skorjo slovenske obale... Rešila se je skozi stoletja in zdaj čuvamo to našo obalo, kakor jo je gledala, ljubila in čutila Lepa Vida.

Slika pa ima svoj odziv prav v središču naše slovenske duše — v Ljubljani. Lepi Vidi mediteranskih sinjin odgovarja Lepa Vida ljubljanske cukrarne — slovenska Dantejeva Beatrice, ki je vzknila iz srčne krvi Murna, Ketteja, Cankarja — a je po svoji dinamiki in idejnem potencialu zgradila ideal tistega, kaj naj Slovenci pomenimo v svetu Lepote, Resnice in Ljubezni.

Obe sliki: prva in druga — Lepa Vida ob morju in Lepa Vida ob Ljubljani — pa sta pričevalki miselnosti, ki od Slovencev zahteva, da sovražijo krivico, preganjajo laž in se upro nasilju.

V okviru te slike je Trst porok za pravo poslanstvo slovenstva, ki se naj na tem koščku slovenske zemlje izpričuje.

— — —

Skupine slovenskih intelektualcev v Trstu in Gorici niso nikdar bile močne, številne ali bučne. Toda v slovenski kulturni zgodovini so naka-zovale, kaj naj bo njih delo: revije in publikacije, ki so izhajale bodisi v Gorici ali Trstu (Veda, Naši zapiski, Rimski katolik in Katoliški obzornik), so bile značilne po svoji svetovni usmerjenosti; tudi pesniki in pisatelji so bili polni lepih in prodornih klic, ki so jih črpali predvsem iz zapada (Gradnik, Pregelj, Lovrenčič). Znali so črpati iz sveta in posredovati sveže in močne dosežke slovenski sredini.

Viri izpod piedestala Lepe Vide ob Mediteranu niso nikdar krenili od toka, ki se je zlival proti srcu našega narodnega telesa.

— — —

Majhni narodi se morajo znati oprijemati idealov in zamisli z vezmi najgloblje srčne ljubezni; pri Slovencih — mogli bi reči — posvečena služba duhu nikdar ni bila omejena samo na cerkev — slovensko umetniško in znanstveno delo je prežemal podoben duh svete predanosti...

Revolucija nas je vrgla v globine človeških tragedij, obračunavanj s časom in srečanj z najnovejšimi, najbolj drznimi zamislimi.

Naši najbolj idealni mladeniči, dijaki, akademiki in bogoslovci so dajali svojo kri za ideal prave službe Lepoti, Resnici in Ljubezni. Vsi smo jim bili in smo jim dolžni vso hvalo. Ideal slovenskega javnega dela ni uspešnost v velikih političnih stvaritvah, nismo si mogli domišljati prividov o gospodarski ali tehnični mogočnosti — vedeli smo, da je bilo in je naše najmočnejše orožje v zvestobi in zmagi ustarijev, ki bodo znale v svoji službi vsemu človeštvu tekmovali tudi z dosežki velikih narodov — sosedov.

Naši študentje in akademiki so v letih 1941—1945 v stotinah padali v borbi za zmago in ohranitev vere v take ideale.

Kje je pero, ki bo znalo v celoti in popolnosti popisati globino in vsebino ljubezni in žrtve, ki se je črpala iz zadnjih kapelj njihove krvi. Vidimo, slutimo, čutimo njihovo veličino. Mogli bi jih postavljati ob slike obeh Lepih Vid...

In res: imeli smo njih slike v srcih — ne samo zase v svoji notranjosti. V svoji lepi izbi blizu Ljubljane in šenklavških zvonov smo njih slike obesili na stene — bilo jih je deset, potem dvajset, šli smo v trideset...

Bili so tam, sedaj so v naših srcih, kjer njih obrazi žare iz svoje večnosti.

— — —

Preteklo je deset let, bilo je petnajst let, gremo proti dvajsetemu letu — in tu v Trstu smo bili ter čuvali njih in našo celino pred vsemi viharji, ki so grozili, da nas odplavijo.

Bilo je, kakor da je res: ideali sveta — prve Lepe Vide — in ideali druge Lepe Vide iz cukrarne — se ne morejo zadušiti s kompromisi, ni mogoče, da bi jih prevrgel ali odplaval prvi val.

Vemo, da na steni izbe spe slike... Iz domovine nam žare za Slovence na vseh kontinentih.

— — —

Ne vemo, ali bomo vzdržali, ali bomo mogli ohraniti to poslanstvo zase in za našo vlogo med obema domovinama — ono doma in ono v svetu.

Zgodilo se je, da se nam je približal vihar, ki je napovedoval, da nas bo zanesel... Prišlo je tako daleč — v dihu hipne usmerjenosti v ožino političnih aktualnosti ali nerodnih razumevanj nekaterih dogodkov, da smo si celo izbrali novo izbo, napovedali kulturni dogodek v tedniku, ki je skušal in res blatil spomin na slike tistih, ki vise (ali spe) na

steni naše izbe... Ljubljana je tako blizu — močni in visoki ognji navadno naglo dogoré — bojimo se, da nam bosta obe sliki Lepih Vid zbledeli in izginili v ožini pogleda, ki se že ne more več prebiti skozi dim.

Ljubljana kopni — in tako kopni tudi poslanstvo, ki bi ga mi morali v Trstu oblikovati, graditi in negovati.

Pristnost vsakega dela, umetnostnega, duhovnega ali javnega more biti popolna samo, če je čista, resnična in prežeta s pravo ljubeznijo. Nič kaj posebnega si ne moremo obetati iz podlog, ki govore o koeksistenci, ki je uvod za kompromis, in kompromis je dejansko grob za vse, kar hoče biti resnično, iskreno in blizu srca.

Vsega tega je bila glasnica mladina, ki jo nosimo v slikah svojih src in niso zamrle, četudi spe sedaj na steni izbe... Leta so šla mimo, možno je, da se lagodnim generacijam prilega koeksistenca, toda je že obsojena: ideal ima namreč lastnost, da nikdar ne zamre, ne utone — ne v letih mladosti ne v letih starosti.

E. V. — Trst

Odkrita beseda o koeksistenci

Mnogo se o njej piše. Mnogi ji nasedajo. Za nas ni nič drugega, kakor ponovitev ponujene roke, ki jo poznamo še iz let pred vojno. Razlika je, da je sedaj ta koeksistenca nekaj modernega. Tako je svetovnim žurnalistom uspel spet nov trik, kakor svoj čas z legendarnim Titom in kasneje s herojskim Castrom.

Koeksistenca?!? Ne samo, da smo proti njej, ker je smrt svobode na dolgo roko, proti njej se moramo tudi boriti. Danes bi rad opozoril samo na nekaj primerov, ki so žalostni v naši skupnosti.

Žalostno namreč je, da

1) je neki A. Z. v Kanadi izjavil, da je „vsako delo proti komunizmu nepotrebno, ker bo itak prišel sem.“

2) je neki A. P. v Kanadi pribil: „Papež Janez XXIII. je bil prvi papež, kj ni obsodil komunizma.“

3) je neki X. Y., tudi v Kanadi, dejal: „Jaz nisem bil nikdar za domobrance. Domobranci so bili pobiti brez vednosti Tita.“

4) je nekdo odločil, da fare v Kanadi ne smejo sodelovati pri Slovenskem dnevu.

5) je na vse to marsikdo v Kanadi molčal, ko bi moral spregovoriti.

6) je v Rimu nek odličen gospod izjavil, da bi bilo treba odstraniti samo tri duhovnike, ki so stalno v Rimu, pa bi bilo odpora proti današnjemu redu v Sloveniji oz. Jugoslaviji konec, in da na to obiskovalec iz domovine ni odvrnil besede.

7) so nekateri gospodje šli brez potrebe domov na obisk in s svojim govorjenjem in obiskovanjem povzročili aretacije oseb, ki so doslej imele mir pred OZNO.

8) se najdejo v Buenos Airesu ljudje, ki s ponosom pripovedujejo,

kako so oficirje s slovenskih ladij peljali molit v Luján, kasneje pa na istih ladjah iščejo uteho.

9) srečamo med znanimi emigranti ljudi, ki mislijo, da bodo spreobrnili s svojim govorjenjem vse osebe na uradnem zastopstvu FLRJ.

10) se najdejo med emigranti ljudje, ki vodijo turistične pisarne in jim ni nerodno držati stalne stike s predstavniki FLRJ najsibo to v Evropi ali tostran Atlantika.

11) se najdejo ljudje, ki v ta namen plačanim pisunom komentirajo odmev anonimnih pisem s podpisom Navadni smrtniki in jih obenem sprejemajo na kosilo ali večerjo.

12) pri marsikateri mizi ali omizju ni več zaupanja, ker je eden ali drugi pač navajen na to, da se na vsake toliko časa snide z ljudmi, ki iščejo razdor med nami.

Vse to je žalostno. Je pa tudi nekaj veselega. O tem pa prihodnjič.

Je pa tudi zadeva, ki sili k brezpogojni slogi, enotnemu nastopanju in krepki udarnosti.

Iz Evrope namreč prihajajo glasovi, češ da naj bi vlada FLRJ zahtevala pri Vatikanu odstranitev tistih duhovnikov, ki so Vatikanu neposredno podrejeni. Razumemo vatikansko linijo, posebno še, ako pazljivo preberemo dr. Rozmanov članek v drugi številki letošnjega „Duhovnega življenja. A poleg tega ostaja golo dejstvo, da se sedaj jugoslovanska OZNA, ko je že napravila razdor v srbski pravoslavni Cerkvi, hoče spraviti nad našo katoliško skupnost.

Stvar je v tem, da je vlada FLRJ zahtevala odstranitev 23 slovenskih duhovnikov z njihovih mest. Med njimi naj bi bili direktor Anton Orehar, msgr. Škerbec (ki je med tem že umrl), Kunstelj v Angliji, Zdešar v Nemčiji, Čretnik v Franciji itd., itd.

Da je do tega lahko prišlo, je precej vzrokov treba iskati v praznini, nastali po Vovkovi smrti, nekaj med nami samimi, nekaj pa v načelu, da je za reševanje duš treba narediti mogoče in nemogoče.

To je vse prav in lepo. A zavedamo se samo enega: kakor so last slovenske emigracije vsi domovi na tujem, vsa središča, začeni pri Via dei Collj 8, tako je slovenska katoliška emigracija tudi samostojna in neodvisna od vsakokratne zasedbe na škofijskih sedežih v Ljubljani in Mariboru. Načelno ne bomo zdrsnili; in nihče nam ne more kratiti naše svobodne poti znotraj katoliške stvarnosti, čeprav na tujem — odn. še posebej, ker smo na tujem. Mi Slovenci v emigraciji nismo vezani na nikake meje, ki jih vsakokratne svetovne konference postavljajo, ampak se zavedamo: Slovenci smo tam, kjer živimo, delamo, se borimo. Tako ustajamo resnično slovensko diasporo v svetu — brez koeksistence.

Ko bomo tej zapadli, je tudi diaspore konec.

Zame je jasno kot dan in upam, da tudi za vse bralce. Komur ni, naj vrne Vestnik in „se gre“ koeksistence.

Stane Bitenc

VERSKA IN NARODNA VZGOJA V DRUŽINI

Direktor Anton Orehar

Pred 75 leti je pisatelj Fran Detela napisal povest „Prihajač“, v kateri pokaže sliko slovenske vasi, ki je v svojih prebivalcih, zraslih iz trdnih družin, vzgojenih po Cerkvi doživela nesrečo, da je vanjo prišel trgovec iz mesta z namenom, da se nabere denarja, lepo živi. Njegov značaj: povsod, kakor je navada, prepričanje je njemu blago, je vse, kar kdo hoče in kakor nanesejo okoliščine, njegov bog je blago in uživanje. Mlad in zabaven, ki je znal nastavljati past in vzbujati veselost z umazanijo; vse se mu je smejalo in v začetku niso videli v njem več ko veseljaka, pa so mu le nasedali, zlasti mladi svet. Bistro je videl, da je prvi pogoj njegovega uspeha v nesložnosti vasi, zato je takoj zanetil prepir med dvema najbolj uglednima kmetoma in prijateljima. V tej borbi na eni strani združba, ki jo je zanetil prihajač, vaško življenje tako skali, da se iz dna dvigneta blato in smrad, ki ga nihče ni slutil in v rednih razmerah ostane zakrito, ko ljudje ne pokažejo svoje prave podobe. Na drugi strani pa zdravo izročilo družinske vzgoje reši vas pred propadom in se streznjeni vrnejo nazaj v pošteno nadaljevanje življenja.

Če sliko obrnemo, pa bomo našli sami sebe v izseljenstvu; doživljamo podobno, kot opisuje prej omenjeni pisatelj, z razliko, da smo dobili ob vstopu v deželo, kar je v povesti prihajač v vas prinesel. Iz slovenskega okolja, ki je bilo na sploh še trdno na starem izročilu, velja za one iz dežele in mesta, iz družin in iz območja cerkvenega življenja, ki je imelo na vse odločilen vpliv, smo prišli v deželo, kjer je usmerjeno vse na zaslužek, na vseh voglih se ti ponuja veselje in užitek, v začetku nedolžen, zabava z umazanijami, ki jih nismo slutili in godijo. Globoko se je to življenje zarezalo s svojim vplivom tudi v naše slovensko skupino, jo razklalo v osebah, družinah in celoti. Ne trdimo, da ta razdelitev ni že rodila škodljivih sadov, nekateri so že močno odnehali v veri in morali, drugi pa smo na najboljši poti, izvzet ni nobeden od duhovnika, preko redovnice, članov KA, liberalcev — nekdanjih in iz katoliških vrst. Slana je marsikaj že poparila. Današnje romanje je prilika, da vsak od nas najprej popraša svojo vest, kako je z njim. Potem pa skupno razmislimo, kje je rešitev za našo ohranitev versko in narodno, ker smo za oboje v nevarnosti.

Priliko nam ponuja dogodek, katerega proslavljanje skupno začinjamo: Spomin prihoda apostolov sv. Cirila in Metoda med slovanske narode pred 1100 leti. Prinesla sta nam vero v slovenskem jeziku, milost in kulturo, ter nas uvrstila med kristjane in izobražene narode. Da se

Bogu po Mariji za ta dar zahvalimo, da ga stanovitnost v naprej prosimo, zlasti pa: premislimo, kaj naj sami storimo, da bomo ostali to, kar sta nas ona naredila: verni kristjani in zavedni Slovenci.

1. Družina je osnova in rešitev. Izkušnja nam pokaže, kar prej ome njena povest opisuje: Družina je osnova za vzgojo in rešitev za dobrine vere in narodnosti. Tam je otrok rojen in preživlja leta, ki so za oblikovanje najbolj sprejemljiva. Ob sebi ima bitja, katerim človek dejansko največ zaupa, čeprav se jim navadno najbolj ne odkrije. Oni so pa tudi tisti, ki so s človekom največ in najbolj stalno ter tudi najbolj intimne ure preživijo, ko govorijo srca k srcem.

Že v življenju preprostih narodov, brez posebne kulture in med njimi v njih zdravju morda še najbolj, je božja misel prevevala vse domače življenje; celo propadajoča kulturna naroda Grkov in Rimljanov sta vse družinsko življenje preprežala z versko mislijo in navadami, kljub vsem zmotam.

V krščanstvu ne more biti drugače, saj ono stvarno gradi na naravnem razpoloženju človekovem. Človekovo krščansko življenje, kakor razumemo vero in poštenost, vodi krščansko mišljenje, ki se mu pa oblikuje v družini. Kako napačno je, če bi starši zapadli svobodomiselni miselnosti, češ otroka pustimo, naj se sam odloči za Boga, ali brez njega, mu ne bomo nič vsiljevali njegovega verskega prepričanja. Ko je vendar za njegova detinska leta duša kakor vosek, ki sprejema vtise in nauke staršev ter jih najbolj globoko ohranja. Uporabiti bodo znali nenasitno željo otrokovo po novosti, saj neprestano sprašuje in tako uredili svetišče njegovega spoznanja in ljubezni prej, ko je stopila umazana misel ceste, ali skvarjenih tovarišev iz šole, od igre. Krepost vere, v otroško dušo položena, vsejana po sv. krstu, jih v tem močno podpira.

Kakor starši v materialnem oziru ne smejo čakati najprej podpore od občine ali dobredelnih organizacij, temveč morajo sami za otroke skrbeti, ker je dal Bog otroke staršem, ne pa Vincencijski konferenci, tako se v pogledu vzgoje starši ne smejo izgovarjati na verske zavode in duhovnike ter redovnice, ki bodo otroke naučili moliti, ampak jih morajo učiti prvi starši, drugi le dopolnijo, kar starši ne morejo, ali nadomestijo, česar starši niso storili. Sv. Tomaž pravi: „Bog je zakon postavil pred vsem zato, da starši dajo Bogu častilce, ne le ljudi kar tako.“ — Starši so v tem pogledu zastopniki božji, Cerkve in če govorimo i o verski i narodni vzgoji: so tudi zastopniki družbe, naroda, kateremu se člani vzgajajo prvobitno v družinah; to dvakrat velja za družine v tujini. Starši naj bodo tista luč, ki sveti otrokom v življenje, kot je Jezus rekel apostolom: „Vi ste luč sveta.“

2. Starši poučujejo. Otroci morajo najprej poznati Boga, Jezusa, nebesa, pekel, Marijo in angela. Prav tako morajo otrovi poznati slovensko zgodovino.

Zato morajo starši otroke poučiti in to jim ne bo tako težko, če so jim sploh otroci kaj mar. Saj otrok sam sprašuje. Le starši morajo biti sami poučeni o tem, kar naj otrokom pripovedujejo, zato bo treba vzeti v roko versko knjigo, list, poslušati pridigo. Pogledati bo treba danes marsikatero vprašanje, katerega včasih našim staršem ni bilo treba poznati. Zločin bi naredili starši, če bi v dvomih otroka zapodili, naj ne sprašuje, ako mi po svoji krivdi na odgovor ne bi bili pripravljeni. Največ, kar imate so vaši otroci, to so vaši biseri in tu velja Jezusova beseda, da ne boste „biserov metali svinjam“, ko bi jih pustili cesti in kinu. Porabijo naj zlasti matere priliko, ko imajo otroka na kolenih, da mu dajo pouk o osnovnih resnicah, da ga naučijo prve molitve. Se čuti že v slovenskih žolskih tečajih, da vsi starši vedno tega ne storijo; ko pridejo otroci s 7 letom v šolo pa ne znajo križa ali očenaša. Povedo naj otrokom: Bog jih ima rad, tudi oni ga morajo imeti radi, zato ga morajo ubogati, da izpolnijo njegove zapovedi: da molijo, se radi učijo, so dobri z vsemi, spoštujejo starše in učitelje. Kakor jih boste navadili v otroških letih, tako bodo z vami delali kasneje. Če zamudite trenutek, ga ne boste več našli.

Da bodo otroci poznali krščansko resnico, pa jim sami vsega ne morete povedati, ne veste, ali nimate časa, pa jim dajte v roko dober list, knjigo in pošljite jih v slovenski tečaj, kjer bodo poslušali verouk, jezik in zgodovino. O starši, naj se vam ne zdi škoda denarja, s katerim kupite knjigo ali časopis, naj se vam ne zdi škoda časa, ko jih spremljate v šolo. Imate priliko, porabite jo.

Navajati je otroke k verskemu življenju, posebej v tej deželi, ko ni verskega obeležja. Vodite jih v cerkev kar kmalu, ko se jim malo zbudi zavest, ko ni vroče in daleč, vodite jih k spovedi in sv. obhajilu; zlasti skrbite, da bodo šli k maši, ko so obvezani. Koliko greši v tem pogledu ta dežela; prej, preden smo jih obsodili, sami res ravnajmo dosledno! Vodite jih k nedeljski maši, dokler je čas. Da se otroci navadijo tako spoštovati Boga in njegovo voljo. Tako bodo znali vedno spoštovati in ljubiti tudi vas, ne samo majhni ampak še bolj veliki.

Tudi v narodnem pogledu naj starši otroke učijo o slovenski zgodovini, slovenskih krajih in vadijo v jeziku. Kako naj otrok govori slovensko, če se starši mučijo, da vedno z njim govorijo spačeno kastelanščino, katere se dobro kot starejši zlepa ne morejo naučiti, ne odkrijejo pa otroku lepoto slovenske govornice. Kako naj bo otrok ponosen na svoj slovenski rod, če ga pa ne pozna, če mora poslušati, da smo bili Slovenci samo pastirji in hlapci, ki smo Nemcem in Madžarom ter Lahom zemljo obdelovali. Povedati jim je treba zgodovino. Kako naj vam verjame, da vam je hudo, da morate v tej pampi živeti, če mu ne bi popisali lepote slovenskih krajev, mu pokazali fotografij, mu zapeli pesmi, ali mu nudili plošče. Za vse to ne sme biti škoda ne časa ne denarja. Pregledujem včasih naročnike listov in se čudim, da manjkajo mnoge družine, ki bi morale biti med njimi. Imate na

razpolago slike krajev in slovenskih mož na naših koledarjih in v listih; velika škoda, če reče Slovenec: argentinskega dobim zastoj. Za vse je treba žrtvovati; če ne, bodo vaši otroci utonili v tujem morju versko in narodno.

3. Starši živijo — delajo. Važno je, da starši pred otroci živijo krščansko življenje. Poznamo pregovor: Besede mičejo, zgledi vlečejo. Družina kot taka mora dihati krščanskega duha.

Že oprema stanovanja naj kaže, da živijo verni ljudje, naj ne manjka križa in svetih podob. Ne morete vsega dati v vsako sobo, ampak lepo porazdeljeno, da so vsi prostori tako tudi na zunaj posvečeni Bogu. Ker skrbimo tudi za slovenskega duha, boste poskrbeli za slike slovenske zemlje, naših mož. In ni treba nakupiti prvega judovskega nakita, pogledjte za lepimi umetniškimi predmeti, kolikor dopuščajo denarne možnosti, ker s tem podprete tudi teženje naših domačih ustvarjalcev. V družini naj se moli, ne vsak zase, ne le mama z otroki, ampak družina kot taka je od Boga in družina kot taka naj moli, z očetom na čelu. Poznate že morda izjavo pisatelja Kellerja, ki pravi: Strahoten spomin imam na očeta, ker ga nisem v življenju nikdar videl moliti. Otroci naj vedo, da gredo starši k sv. maši v nedeljo, da gredo k spovedi za veliko noč. Kako hvalevredno omenjajo sedanjega predsednika francoske republike generala De Gaulla, da gre redno vsak dan k maši in da je na potovanjih ena izmed važnih skrbi njegovega ceremonijerja urediti vse tako, da bo lahko predsednik ob nedeljah v miru zadostil nedeljski dolžnosti. Kako je lepo tudi za nas Slovence, da pri naših prireditvah navadno imamo sv. mašo, da jih dosti prejme sv. obhajilo, in da so pri naših verskih prireditvah navzoči večinoma predstavniki našega javnega življenja. S tem pokažejo svoj in narodov krščanski značaj, vero v pomoč Vsemogočnega. To naj bi se nadaljevalo in morda sem in tja, posebno pri slovenski maši, še pomnožilo. Saj dobro ločimo, da ne morejo biti vse naše prireditve le verske, ali pretežen program molitev, a na lep in obziren način se da vse tako združiti, da ne moti nikogar, ki je pameten. Prav je, da v družinah obhajate verske in narodne praznike: slovenske s slovenskimi navadami, kolikor je možno in ne vzbujajo napačne pozornosti. Prav je, da obhajate prvenstveno godove in ne le rojstne dni, da imate jaslice za božič in kolač za veliko noč. Obhajajte obletnico poroke staršev, v cerkvi in tudi doma. V cerkvi se zahvalite in priporočite Bogu, doma pa poživate prijateljske, družinske in narodne vezi.

Slovesno in veselo obhajajte krst, birmo in prvo sv. obhajilo. To naj se vtisne vsej družini v spomin. Starši, obhajajte s svojimi otroki smrtni dan svojih staršev in jih boste tako neopazno naučili, da tudi vaši otroci po smrti ne bodo na vas pozabili.

Sveto pismo nam kaže zgledov, kako so očaki posvetili družinske pro-

bleme Bogu z daritvami: Noe je po rešitvi z vso družino opravil zahvalno daritev. Tobija in Sara sta skupaj molila, preden sta se poročila, in vse izraelsko bogoslužje z nje vrhuncem — veliko nočjo, je imelo močno družinski značaj. Prav tako nam kaže sv. pismo strahotno kazen za družinske grehe: Kajn je zaradi bratomora begal vse življenje po svetu, Kam je zaradi zasramovanja očeta bil sam in v svojih otrokih suženj bratom vse življenje. Onana, ki je grešil proti namenu zakona, ko je zadoščal samo lastni slasti, je dal Bog s kamenjem posuti. Kdo ve, koliko bi jih morali danes tako kamenjati, ki uničujejo življenje ne le posameznikov, temveč celih družin; vemo, kako postavljajo taki Slovenci v nevarnost življenjski obstoj slovenskega naroda kot takega, ko je število rojstev in splavov izenačenih, koliko je pa nerojenih zaradi bele kuge, ve samo Bog. A nad posamezniki in nad narodom teži trda božja beseda iz sv. pisma: „Hiša brezbožnih se poruši, šotor pravičnih pa se razcvete“ (Preg 14, 11). To je prekletstvo, ki se razširi čez vso deželo. Kdorkoli krade, njega bo ta knjiga pokončala, in kdorkoli krivo prisega, njega bo pokončala.

V hiši imejte urejeno, čeprav zelo preprosto, malo knjižnico verske in slovenske smeri. Sem spadajo naše slovenske knjige, revije, verske in splošno narodne. Naj se vam ne zdi škoda denarja, ne sme večina pustiti samo manjšini, da vam vzdržuje liste, šolske tečaje in Domove. Vsak naj sodeluje z delom, s podporo in z udeležbo; starši, da usmerite v šolo in organizacije svoje otroke, dokler je čas in vam more vse to dopolniti vaše vzgojno delo.

Če bomo danes naredili sklep, da boste v družinah, organizacijah, vseh ustanovah in listih resno nadaljevali versko in narodno vzgojo zlasti naših mladih ljudi; če se ne bomo bali nobenih žrtev, če bomo pametno med seboj povezani, smo najlepše začeli proslavo 1100-letnice prihoda slovenskih apostolov sv. Cirila in Metoda in našemu narodu zagotovili še trdnost pred vplivom tujega okolja, obstoj in bogato življenje. Priporočamo vso to dobro voljo Mariji in po njej pri sv. maši Bogu, pa smo lahko mirni.

SUHOR PRED 21 LETI

France Grum

Poveljstvo obeh bataljonov „Legije smrti“ se je od vsega početka zavedalo važnosti Gorjancev in gorjanskega zaledja. Prav zaradi tega je to poveljstvo proti koncu leta 1942 začelo postavljati svoje postojanke po Gorjancih, oziroma krajih ob Gorjanskem pogorju. Take posadke, ki so bile postavljene pri Sv. Križu pri Kostanjevici, Pleterjih, Orehovici, Dolžu, Radatovičih, Suhorju in Dragatušu, naj bi komunistom zaprle to strateško važno pogorje; Gorjanci so bili zibelka komunističnih enot in bili so tista važna linija, preko katere so navezali tesne stike s komunističnimi bratci na Hrvaškem. Protikomunistične vojaške enote so se že dolgo trudile dobiti dominanten položaj Gorjancev pod svojo kontrolo, vendar vse od pozne jeseni leta 1942 brezuspešno, ker so bile številčno mnogo prešibke za tako važno in veliko nalogo. Medtem so komunisti to izrabili temeljito v svojo korist in razvili močno delavnost na tem področju. Po Gorjancih sta se, od poletja dalje, skoro stalno zadrževali dve komunistični brigadi, bodisi v kakih akcijah bodisi na oddihu. Tu so brigade bile varne, saj jim njihovi „zavezniki“ Italijani niso nikoli sledili v to obsežno pogorje, drugih, ki bi komunistični razvoj ovirali, pa bilo ni. Medtem pa se je na hrvaški strani razvila precej močna komunistična vojska, ki je bila v veliko oporo slovenskim komunističnim enotam. Brez podpore Hrvatov bi naši komunisti kljub ugodnemu položaju na terenu vseeno bili v silno slabi situaciji. Njihovi borci so bili večinoma mobiliziranci in zapeljanci, ki niso imeli prav nobenega smisla krvaveti za komunistične cilje.

Vse do kasne jeseni leta 1942 so protikomunistične enote pod Gorjanci imele v resnici eno samo postojanko in to je pri Orehovici nad št. Jernejem. Od tu so manjše enote patroljirale po Gorjancih in vršile akcije proti razvijajočemu se partizanstvu. Kasneje je bila formirana posadka na Dolžu. Obe, Orehovica in Dolž sta bili pod stalnim komunističnim ognjem. V novembru pa sta se dva bataljona legije razdelila na postojanke vse od Sv. Križa, Pleterja, Dolža v Belo krajino. S tem sta bataljona začasno postala nepokretna, ker je vsaka detaširana enota imela dovolj dela in napora, da se trudi pred navaljujočimi komunističnimi bandami.

Komunisti so se zavedali, da se je pričela borba za Gorjance, zavedali so se tudi, da bo slovensko partizanstvo enako nuli, če izgubijo bitko za Gorjance in z njimi Suhokrajino in Kočevski rog. Prav zaradi tega je vrhovno partizansko poveljstvo privedlo na področje Gorjancev kar dve hrvaški brigadi in to 23. brigado Josipa Kraša in IV. Kordunaško brigado. Poleg teh pa še Žumberački in Pokupski odred. S temi hrvaškimi enotami in s svojimi elitnimi brigadami, kot Cankarjeva in z Dolenjskim in Belo-

kranjskim odredom je komunistična vrhovna komanda hotela zopet „očistiti“ Gorjance in uničiti tiste, ki so se jim drznili postaviti po robu in omejevati njihov razvoj. Za akcijo očiščevanja Gorjancev so komunisti imenovali posebni operacijski štab, za komandanta te operacije pa imenovali Milovana Čaranovića, kasnejšega načelnika glavnega štaba. Pod Čaranovićevo komando je takrat prišla tako imenovana prva operacijska cona, ki so jo zaradi dogodkov v Gorjancih formirali v silni naglici. Po tem formacijskem stanju so v prvo cono pripadale:

Cubčeva brigada (imenovana tudi 2. udarna brigada); 3. udarna, Cankarjeva brigada in Vzhodnodolenjski odred.

Te komunistične priprave jasno kažejo, da so komunisti za vsako ceno hoteli očistiti Gorjance in preprečiti našo infiltracijo. Iz teh priprav je sledila cela vrsta komunističnih napadov in naših protinapadov vzdolž vseh Gorjancev, rodila Gorjansko protiofenzivo in preformacijo naših enot v pokretnejše in učinkovitejše vojaške formacije. V teh akcijah je protikomunistična vojska doživela tudi svoj prvi poraz. Vse do teh Gorjanskih operacij je naša vojska na tem področju bila elastična, pokretna in zmagovita na svojih pohodih. Sedaj se je naenkrat znašla na postojankah, prisiljena voditi obrambo, položajno borbo.

Dne 19. novembra je na Suhor iz Radatovičev prišla 3. četa I. bataljona Legije smrti pod poveljstvom aktivnega poročnika Miloša Šabića. S to četo je na Suhor prišel tudi štab bataljona s svojim poveljnikom aktivnim kapetanom II. klase Dobrivojem Vasiljevičem — Istokom. Šabić se je s svojo četo naselil v župnišču, medtem, ko je štab bataljona z Vasiljevičem, skupaj 12 možmi, odšel v šolsko poslopje. Vas Suhor se nahaja 5,5 km severozahodno od Metlike ob banovinski cesti med Metliko in Novim mestom. Položaj vojaško gotovo ni bil za posadko najbolj primeren. Gorski grebeni na obeh straneh so bili kot nalašč za napadalce. Za naše borce je bil na Suhorju še en moment, ki jim je bil v škodo in morda igral glavno vlogo pri borbi, ki se je porazno končala za naše borce. Prebivalstvo Bele krajine je bilo do tedaj pod skoro stalno partizansko propagando. Partizani so, kot bi vedeli, da bo Bela krajina njihovo stalno zaledje, ravnali s prebivalstvom vsaj malo bolj človeško kot drugje in ga s propagando, kot jo poznajo samo komunisti, pridobivali, obenem pa varali o resničnem stanju v drugih predelih Slovenije kot tudi o delu in bojih naših protikomunističnih edinic. Komunistična terenska mreža je bila na Suhorju razvita do popolnosti, saj je zajemala celo uslužbenstvo župnišča (hlapce in dekle) in imela svoje prste celo med nekaterimi borci, ki so se tedaj nahajali v Šabićevi četi. Infiltracija v naše vrste oziroma v postojanko je bila tista usodna zadeva, ki je bila kriva poloma, ki ga je posadka doživela 26. novembra, komaj teden po prihodu na Suhor. Ob napadu na Suhor ne smemo spregledati še ene točke in to je, italijanskega manevra, ki očitno kaže na dogovor med italijanskim poveljstvom in komunisti. En dan po prihodu naših borcev na Suhor je tja prišel tudi en bataljon italijanske vojske z eno havbično

baterijo. Italijani so takoj obdali vas z bodečo žico in namestili topove, toda naenkrat, 25. novembra, brez prave razlage, pobrali žico in s topovi vred odšli nazaj proti Metliki. (Na Suhorju je trenutno ostal le en vod Italijanov.

V tej situaciji so komunisti navalil na Suhor v četrtek zvečer dne 26. novembra 1942. Naši borci se niti utrdili niso, na drugi strani pa so radi stalnega pripovedovanja nadučitelja, da ni nikjer nobenih partizanov mislili, da je časa za utrjevanje še dovolj. Njihova oborožitev, slaba, večinoma francoske puške na tri naboje in tri strojnice „Soše“. Na vsakega borca je prišlo 50 nabojev. S prvim navalom so komunisti napadli bataljonov štab v šoli. Pred šolo so bila tri stražarska mesta. Eden od stražarjev, Cekuta, se je sam predal partizanom in jim podal točno sliko položaja, dočim so ostala dva živa zajeli. Napad je bil tako silen, da so v eni uri partizani, s pomočjo svojih zaupnikov v Suhorju že zasegli spodnje prostore v šoli in šolo zažgali. Kapetan Istok se je s svojimi borci branil junaško iz prvega nadstropja, dokler jih ni začel preganjati ogenj, nakar je Istok ukazal izpad skozi okna. Istok sam je zadnji skočil skozi okno in si zlomil obe nogi, tako, da so ga partizani s lahkoto zajeli skupaj z ostalimi borci iz šole, ki je tedaj bila že popolnoma obkoljena. Tako so padli v komunistične kremplje: kapetan Vasiljevič, vojni kurat pater Norbert, Nikola Esapovič, Anton Pavlenč, Ivan Gale in Pintar Valentin, vsi člani bataljonskega štaba. Težko ranjenega kapetana so komunisti prisilili, da je ostale borce pozival na predajo, toda njegovi pozivi so bili tako mili in žalostni, da so borci, ki so ga predobro poznali vedeli, da ne misli, kar govori. Borba je zavzemala višek tedaj, ko so enote 13. hrvaške brigade zasedle zvonik, odkoder so obvladali eno stran župnišča. To mrtvo steno so minirali, skozi odprtino pa potem napadli z ročnimi granatami in minami. Trikrat se jim je posrečilo zanetiti ogenj v župniškem poslopju in trikrat so ga branilci ugasili. Vendar se je komunistom končno le posrečilo docela zažgati poslopja. Po celonočni borbi je poročnik Šabič ob 8 zjutraj ukazal izpad. Poročniku Šabiču se je z 28 borci uspelo prebiti, kasneje je pribežalo še 13 borcev.

Slovenski komunisti so s pomočjo hrvaških partizanov dosegli svoj prvi uspeh v borbah z našimi enotami. V borbah na Suhorju je padlo 15 naših borcev. Zajetih je bilo 63, od katerih so jih osem takoj pobili. Nekaterim se je kasneje posrečilo uiti od partizanskih enot, kamor so bili ujetniki dodeljeni.

Suhor je bil težak udarec za naše enote; ne samo to dejstvo, da je postojanka padla s težkimi žrtvami, večji je bil še udarec zavesti, da imajo slovenski partizani močnega zaveznika v hrvaških partizanih, in dejstvo, da je vsaj zaenkrat dominacija Gorjancev ostala v partizanskem območju. V borbah na Suhorju smo protikomunisti izgubili nekaj svojih najboljših. Tu so padli odlični vodniki: Janez Okoren, Franc Pezdirc, Ivan Gale. Tu je junaško končal tudi hrabri kapetan Vasiljevič Dobrovoje.

Ob 21. letnici borbe za Suhor je edino prav, da se vseh teh dogod-

Cleveland, 26. decembra 1963

V NOVO LETO Z OBNOVLJENO LJUBEZNIJO!

Protikomunističnim borcem in njihovim družinam iskreno čestitam k praznikom in jim želim vso srečo v novem letu. Naj božji blagoslov spremlja Vaše življenje, daje uspešnost Vašemu delu in uresničenje Vašim željam in plemenitim namenom. Zaslužujmo si to pomoč, ki brez nje nič nismo in nič ne zmoremo, s tem da vsak nastop in dejanje opravimo v neomejeni ljubezni in polni iskrenosti. V naših razmerah je še prav posebno vsak uspeh odvisen od prostovoljnega vzajemnega sodelovanja in žrtev. Zato mislimo samo eno: kako bi vse svoje moči posvetili lajšanju bolečine in bede zapuščenim žrtvam našega boja in za osvobodjenje Slovenije, njen procvit in blagostanje.

„Naša življenja so pričevanja, enim v potrjenje, drugim, da pridejo do spoznanja in spreobrnjenja.“ (Geržinič v Zborniku Svobodne Slovenije za leto 1964.)

Dr. Miha Krek

kov spomnimo, da ne pozabimo, kdaj se je tehtnica prvič zasukala. Padli borci iz Suhorja so zakopani v neznanih grobovih, nikdar ne bomo vedeli za njihove zemske ostanke, vedeli pa bomo, da so se borili junaško in odločno, ker so vedeli, da komunistična pošast prinaša slovenskemu narodu največje suženjstvo modernega časa. Slava Vam, junaški borci Suhorja, slava še posebej hladnemu in priljubljenemu kapetanu Istoku. Istok: Nisi bil Slovenec, vendar si se za svobodo slovenske domovine boril junaško kot malokdo. Ljubil si Slovenijo, tako kot so jo ljubili Tvoji borci, katerim si bil ne samo vodnik, bil si jim kažipot, luč, ki je dajala smer v gigantski borbi proti sovražniku človečanstva. Ti si dokončal svoje delo. Mi slovenski borci pa Ti obljublamo, da bomo boj proti sovragu nadaljevali. Ne bomo Te pozabili, kot Te ne bo pozabila zgodovina. V knjigi slovenskega naroda bomo zapisali „junak, Dobrivoje Vasiljevič — Istok, branilec slovenskih pravic, padel na Suhorju 26. novembra 1942.

Iz arhiva zgodovinskega referata
pri glavnem odboru ZDSPB

NA GORENJSKEM MED ZADNJO VOJNO

† Dekan Jernej Hafner

(Nadaljevanje)

Pa ni bilo dolgo dano dobremu slovenskemu ljudstvu ostati v takem paradizu brez glavarjev, žandarjev („farji“ so bili še), davkov, sodnij, postav... Neko jutro smo zagledali pred šolo Nemce. Šestnajst! Dovolj za strah desetisoč zbeganim ovcam brez pastirjev. Potem sta noč in dan stopala po dva, kakor pava, ki dela kolo in spredaj spusti rdeč smrkelj čez kljun, vsaksebi in proti sebi. Ljudje pa so nosili orožje skupaj, če ne...! Šli niso ti proti Slovencem nikamor. Premalo jih je bilo, za naš strah in potolažbo dovolj. Zdaj smo se odahnili; torej Nemci, hvala bod' Gospod' Bogu, bo vsaj red in mir in komanda, saj ti to znajo bolje kakor naši ali Lahji. Le par tednov so se kazali prvi pred šolo in že so izginili. Za njimi pa so nastopili takoj že nemški žandarji. O sreča! Kako smo res ljudje podvrženi zmoti in nevhvaležnosti! Koliko smo zabavljali čez žandarje, ko jih je bilo dovolj. Kakor hitro smo se čutili zapuščene, ko jih ni bilo več, oziroma so pohlevno čepeli po klopeh kakor kokoši na nož, ko slepe čepe na gredeh, pa v civilu. In z novimi žandarji je kar hitro v kranjski deželi (zdaj so ji rekli Untertaernten) zavladal nov red. Za te žandarje (večinoma Korošce) je napočil za par mesecev pravi para-

diž. Vsedli so se v najlepšo hišo kraja, pobrali ljudem radije, motorna kolesa, avte in pisalne stroje, ki so jih zadnja leta njihovi agentje tu okoli razpečali, se vozili okoli jest šunko in salame in pit vse, kar ni bilo voda. Zaplenjevali ali za nemški pleh (20 dobrih dinarjev za eno marko!) kupovali so kavo, vino, žganje in vse, kar je v rajhu manjkalo. Popivali in prepevali so do rane jutra, noč za nočjo! Učiteljice, poštarke itd. so jim morale na pomoč, da so bili ljudje. Dopoldne enkrat si jih videl v kopalnih hlačah, ko so se pozibavali proti vodi, da se ohladi, osvežijo in usposobijo za nove podvige. Dan za dnem so iskali po štacunah robo in pošiljali domov pakete. Bilo jih je dvanajst, žandarjev namreč, ne paketov, kakor apostolov. Njihov mojster je bil sicer nekoliko grbast, malo krevljast in za spoznanje krofast, ampak duha pa že tako junaškega, da je hodil ko general pokonci ali pa tisti lev v sv. pismu (pa ga jaz nisem videl), ki „išče, koga bi požrl“ in rjove. Ta mojster je oboje stanovito delal. Za kratek čas so jim poskrbeli tudi mnogi ljudje, ki so hodili k žandarjem po novo pravico: ta je izgubil nekoč pravdo, oni celo grunt, eden je bil zaprt, drugi je bil oškodovan pri dediščini itd., vse pa zato, ker v Jugoslaviji ni bilo pravice, zlasti ne za reveže, so dopedovali. Zdaj naj nemški žandar

mišljeval; ko se nisem mogel več otepati na obe strani, sem jo pobasal z mojo malo družino na Koroško še pred koncem vojne in ko se je dalo, od tam v Ameriko. Po taboriških nisem posedal in stradal. Za majhno plačo smo veliko delali, a vendar tudi jedli.

Kaj da jaz mislim, kako je moglo kaj takega priti nad nas Slovence? Ne vem, če vam bo všeč, kar bi jaz rekel. Tudi se ne čutim poklicanega, da bi druge učil. Gruntal sem pa o tem veliko in po svoje marsikaj pogruntal...

Dolgo in veliko je pri nas Cerkev opozarjala na napake in nevarnosti časa, na nevarnosti zmot in zablod, krive nauke, razvade, slabo branje, slaba društva. Jaz še pomnim dobro, kaj vse so storili, učili, rotili, priporočali, prepovedovali: papež Leon XIII., škofje Missia, Mahnič, Jeglič in nasledniki, katoliški shodi, misijonarji, duhovniki, nebrojna društva, katoliški listi. Kakšno vero so kazali in navdušenje so dajali desetisoči ljudi na velikih shodih, eharističnih, Marijanskih kongresih. Pa — kaj ni sam Bog moral že pri prvem paru ljudi v samem raju doživeti strašno razočaranje? Eno samo prav lahko zapoved jima je dal, pa ju je le hudič zapeljal z lažjo. Najprej majhne, komaj opazne laži, spretno zavijanje resnice, laskanje človeškim slabostim (nečimrnost, častiteljnost, napuh, samoljubje, uživaželjnost itd.), človeka premotijo, da poslušajo, bere stvari, ki mu napolnijo glavo z dvomi: dovolj si star, pameten, da lahko bereš to, zaha-jaš tja, ne more ti škodovati. Mor-da pa le ni vse tako, kakor Cerkev uči. Treba je slišati obe plati, da

spoznaš resnico. Nov čas, nove raz-mere, zahtevajo spremembe. Nismo več otroci. Izobraženi smo. Ne mo-remo verovati v vsako miklavževino, štorcklje, parkeljne, paradižna jabol-ka. In tako dalje, od stopnje do stopnje, dokler ni vera v človeku kakor drevo v jeseni, ko je vse li-stje odpadlo. Treba je pa le še, da zatrobi Hitler ali Stalin, magari sam satan, pa prilete skupaj pod koman-do novega odrešenika — antikrista in verjamejo vsako laž, so voljni na njegovo povelje storiti vsak zločin, le Boga ne poslušajo, Bogu ne ver-jamejo, Njega ne ubogajo. Kjer se naredi razpoka v veri, najsi so to verski dvomi ali človeške slabosti (napuh, nevoščljivost, lenoba, lakom-nost, pohlepnost, požrešnost, more-biti le radovednost...), tja prej ali slej hudič zasadi svoje kremplje in potegne reveža k sebi, si ga trdno naveže in goni iz greha v greh, zlo-čin, nesrečo, pogubo. Sam se rogač ne pokaže, bi se ga le bali, ustrašili, ušli. Ima hudič dosti pomočni-kov, namestnikov, ki lepše, bolj po-šteno izgledajo, so čedno oblečeni, obriti, nosijo manšete, kravato, go-vore prikupno, rogove pokriva kapa ali cilinder, parkelj se skriva v štif-letni, če tako kaže, pritegne iz že-pa rožni venec ali gre v procesiji. Takih ima poklenski mojster pov-sod danes dovolj in dobro naučenih in navdušenih, da sam lahko v sen-ci sedi, pivo pije in fajfo kadi. Ne-kaj malega takih rogačevih poslo-vodij je tudi toliko Slovencev spravilo v njegovo službo, najprej z laž-jo in prevaro, potem z nasiljem, da so mogli zavladati nad celim naro-dom novi odrešeniki, osvoboditelji, osrečevalci.

Včasih premišlujem, kaj če bi

prišla taka stiska na Lahe, Francoze ali Angleže, Amerikance? Kako bi jo ti prestali? Mislim, kolikor jih poznam, da slabše kakor mi. Manj odpora bi bilo v njih. So bolj pomehkuženi. Padli bi in obležali. Naši, ki so padli, pa vstajajo.

Kako je bilo z izvoljenim ljudstvom starega testamenta? Bog jih je pokopal sproti za greh. Pošiljal je nadnje ne le kobilice, sušo, lakoto, tudi divje poganke vojake. Zavržene nad izvoljene! Ko so opravili svojo nalogo kot bič božji, jih je Bog odpoklical, spokorjenih in izboljšanih izvoljencev pa se je usmilil in jih rešil. Tudi ponovno jih je poslal v izgnanstvo: priče in zgled naj bodo poganom, kako se služi Bogu. Naj se pogani od njih nauče spoznavati Boga, služiti mu, ne pa da bi izvoljenci prevzeli šege malikovalcev.

Hudo je vse to, kar je prišlo nad nas. Ni čudno, če je mnogim zmešalo pamet, vzelo vero in upanje in ljubezen. Jaz pa le mislim, da se bo kmalu vse na dobro obrnilo kakor Jobu, egiptovskemu Jožefu in tolikim svetnikom, kakor se bere v življenju svetnikov. In bomo za vse, kar je bilo in bo še treba hudega prestati, še Boga hvalili, ko bomo videli, kaj bo od tega trpljenja kori-

sti. Saj nas uče, da se tistim, ki Boga ljubijo, vse na dobro obrne.

*

„Oče, vi ste pa res nekakšen modrijan. Kdo bi si mislil, kaj vam roji po glavi. Kaj pa res, še kakšne zanimive dogodke, ki ste jih sami doživeli v vojski doma, bi mi povedali.“ — „Slišite, vi pa nikoli niste siti. Sem vam dovolj in preveč že odkrito povedal. Konec. Če je še kaj v flaši, sem z njo. Nimam nič več sline in sape. So leta. Človeka zdela ne le kosa, plug in sekira, tudi govorjenje. Blagor trapistom, ki smejo zmeraj molčati.“

*

Vidiš, France, tako je bila moja ježa pri kraju. Dedec ni neumen, trmast pa od sile. Nič več bi ga ne omajala ne prošnja ne grožnja, ne grof ne škof. Zdaj me pa najmanj za ene kvatre pusti pri miru. Tvoje domače naloge so preveč težke zame. Se bodo še po vaših pampah meni krave smejale, saj tukaj se avtomobili ne morejo.

France, irhovina, zdaj pa drugača magarca zajahaj, ta je upehan. Pa dobro zabavo!

Tvoj ubogi
Tone.

SOVJETSKI OPIS DRUGE SVETOVNE VOJNE

Rudolf Smersu

Za komunistične zgodovinarje ne velja pravilo, da je prvo načelo, ki se ga mora držati vsak zgodovinar: pisati čisto resnico. Za komunističnega zgodovinarja velja drugo pravilo: pisati samo to in na ta način, da bo to v korist komunizmu. Za časa Stalina so morali v Sovjetski Rusiji in njenih satelitskih državah vso zgodovino na novo napisati tako, kot so to predpisali komunistični oblastniki. Razumljivo je, da je bil v vseh komunističnih zgodovinah Stalin naslikan kot največji mož vseh časov, rešitelj človeštva, genij vseh genijev, največji strateg, junak in politik. Po Stalinovi smrti so morali napisati nove zgodovinske knjige. V teh Stalin ni več omenjen kot genij in junak, toda vse ostale zgodovinske laži se ponavljajo do današnjih dni.

Posebno zanimivi so opisi druge svetovne vojne. Kdor bere te opise, mora dobiti vtis, da se zapadni zavezniki niso borili zoper Hitlerja in da niso pomagali tudi Sovjetski Rusiji v tej borbi, ampak da so se zavezniki skupaj s Hitlerjem borili zoper Sovjetsko Rusijo. Toda niso v tem duhu napisane samo kake propagandne brošure. Tako so napisane knjige najvišjih sovjetskih znanstvenih ustanov, knjige, napisane po vseučiliških profesorjih in poklicnih zgodovinarjih. Kot najboljši poznavalec razvoja druge svetovne vojne velja v Sovjetski Rusiji pro-

fesor G. Deborin. Nedavno je izšlo njegovo najnovejše delo „Druga svetovna vojna“. V istem času je izšlo še eno veliko zgodovinsko delo s podobnim naslovom „Druga svetovna vojna 1939-1945“, ki jo je izdala skupina zgodovinarjev in generalov. Obe knjigi vsebujeta na vsaki strani vrsto izmišljotin, lažnih prikazovanj, napačnih in izmišljenih citatov, popolnoma izkrivljenih dejstev in podobno.

Po omenjenih zgodovinskih knjigah, ki so obvezna duševna hrana vse komunistične inteligence za železno zaveso, ni bila druga svetovna vojna nič drugega kot „imperalistični komplot“ in „protisovjetska zarota“. Zapadni zavezniki so pridobili Hitlerja za to, da napade in uniči Sovjetsko Rusijo. Poznejša zavezniška pomoč sovetom je bila samo navidezna, malenkostna, nepomembna in neučinkovita. Sovjeti so Hitlerja premagali z lastnimi silami. Vse zavezniške akcije med vojno so imele namen oslabiliti sovjetsko armado in doseči njeno uničenje.

O monakovskem sporazumu pravi Deborin, da je bil njegov namen pridobiti Hitlerja za to, da vrže sile proti vzhodu. Zato so mu zapadni zavezniki prepustili Češkoslovaško kot plačilo za obvezo, da bodo Nemci začeli vojno s Sovjetsko Rusijo. Da bi te trditve dokazal, navedja Deborin nekatera mesta iz knjige „Zadnji dan Evrope“, ki jo je

napisal prof. Lewis Namier. Teh mest pa v tej knjigi sploh ni. Dalje omenja Deborin nekega angleškega generalnega inšpektorja generala Walterja Carck-a, ki naj bi pri nekem obisku na Finskem pohvalil finske vojne priprave zoper Sovjetsko Rusijo. Ta general pa sploh ni nikdar obstojal.

O sovjetsko-nemški nenapadalni pogodbi pravi Deborin, da je bila sklenjena potem, ko so zapadni zavezniki načrtno preprečevali in ovirali, da bi se sklenila pogodba med njimi in ZSSR. Ko so sovjeti to spoznali, so sklenili z Nemci nenapadalno pogodbo. Ta pogodba je bila, pravi Deborin, velik uspeh za ZSSR. Bil je daljnovidni in zvit korak sovjetske zunanje politike, s katerim so bili uničeni izzivalni načrti zapadnoevropskih hujskačev. To je bilo zapisano letos!

Zakaj je poslal Hitler svojega namestnika Rudolfa Hessa v Anglijo? Iz omenjenih knjig zvemo, da je odšel Hess v Anglijo zato, da pripravi sklenitev miru med Nemčijo in Anglijo; Nemčija jamči Angliji njene dosegane meje, Anglija pa bo zato pustila Nemčiji popolnoma proste roke na vzhodu t. j. glede ZSSR. Toda angleško ljudstvo, ki je hotelo nadaljevati vojno zoper fašistično Nemčijo, je doseglo, da ni prišlo tedaj do nemško-angleškega sporazuma. Deborin pristavlja še to, da je bilo na angleški strani vse pripravljeno za Hessov prihod. Letala so dobila nalogo, da tedaj ne streljajo. In ne samo to: dve angleški letali sta šli Hessu celo nasproti in ga spremljali na Angleško.

Prof. Deborin se še enkrat povrne na vprašanje, zakaj so zapadni

zavezniki pomagali Sovjetski Rusiji. Pravi takole: Amerikanski in angleški imperialisti so hoteli s svojimi pošiljkami utrditi sovjetski odpor zoper nemško ofenzivo, kar bi imelo za posledico, da bi se Nemčija in Sovjetska Rusija medsebojno uničili.

Tudi nadaljni dve razlagi zavezniške pomoči Sovjetski Rusiji sta značilni. Dne 17. junija 1942 je Roosevelt poslal Stalinu brzojavko, da so Združene države v primeru japonskega napada na ZSSR pripravljene poslati v Sibirijo sto bombnikov. Deborin razlaga to ponudbo na ta način, da so se hoteli ameriškanski monopolisti polastiti Sibirije. Na drugem mestu pa trdi Deborin, da so zavezniki v času bitke pri Stalingradu t. j. v času, ko je bila Sovjetska država v najhujši stiski, hoteli poslati svojo armado na petrolejska polja okoli Bakuja z izgovorom, da je treba preprečiti, da bi se Nemci polastili teh važnih petrolejskih vrecev; v resnici pa so hoteli zavezniki zasesti to področje. Dejstvo pa je, da nista niti Roosevelt niti Churchill tega nikdar predlagala, ampak sta ponudila samo zračne sile v zaščito petrolejskih polj. Nasprotno pa je iz dokumentov, ki jih imajo zavezniki v rokah, razvidno, da je Stalin prosil Churchilla, da naj mu ali čez Arhangelsk ali čez Perzijski zaliv pošlje v južno Rusijo 25 do 30 divizij. Tega dejstva pa Deborin ne navaja.

V letu 1942 so se zavezniki poskušali izkrcati pri Dieppu. Ta poskus se je ponesrečil in so bile tedaj uničene kanadske čete, ki so se izkrcale. Angleške radijske postaje so tedaj opozorile francoske patriote, da ima to izkrcanje samo ome-

jene cilje in da naj bodo previdni, da ne izzovejo nemških represalij. Deborin pa razlaga to zadevo takole: Zavezniki so z izkrcajem malih vojaških sil hoteli Nemcem dopovedati, da se jim ni treba bati, da bi zavezniki izkrcali kake večje vojaške sile. Na drugi strani pa so zavezniki lahko Stalinu dokazali, da v zapadni Evropi ni mogoče ustvariti druge fronte, ki jo je Stalin zahteval. Zato je bilo izkrcaje pri Dieppu samo igra, pri kateri so zavezniki zavestno žrtvovali hrabre kanadske vojake.

Uničenje velikega zavezniškega konvoja PQ-17 po nemških pomorskih silah, razlaga Deborin tako, da zavezniki namenoma niso hoteli več pomagati sovjetom in so zato ves konvoj izpostavili nemškemu uničenju.

Celo izkrcaje v Normandiji je imelo samo ta namen, da uniči Sovjetsko Rusijo in ne Nemčije. Deborin pravi, da zavezniki niso hoteli napasti Nemčije na široki fronti, ampak so jo napadli samo na manjšem sektorju zato, da so Nemci svoje razbremenjene sile lahko poslali zoper zmagovito rdečo armado. V Franciji pa je celo obstojal dogovor med zavezniškim in nemškim vrhovnim poveljstvom za vzajemno uničevanje francoskih patriotov. Seveda prof. Deborin ne navaja ne za to in ne za druge trditve nobenega pravega dokaza ali pa navaja izmišljene dokaze.

Popolnoma na glavo so postavljena vsa zgodovinska dejstva glede

varšavskega upora, pri katerem sovjetska armada ni hotela priti na pomoč upornikom. To ve ves svet, kakor tudi to, da niso tedaj sovjeti dovolili, da bi zavezniki v ozadje Varšave, ki so ga imeli sovjeti v rokah, poslali s pomočjo zrakoplovov svoje vojske. Toda prof. Deborin trdi, da tedaj zavezniki niso hoteli priti upornikom na pomoč, da pa so sovjeti nudili upornikom vso pomoč, ki so jo tedaj mogli nuditi. Deborin trdi tudi to, da se tudi poljska begunska vlada ni zmenila za svoje ljudi v Varšavi, kar naj bi bilo razvidno iz spominov ameriškega zunanjega ministra Hull-a. Pri tem navaja Deborin drugi zvezek njegovih spominov in stran 1317. Toda niti na tej strani niti drugod v Hullovih spominih ni sledu o vsem tem, kar pripoveduje Deborin. Podobne trditve postavlja Deborin glede osvoboditve Pariza in Prage.

Za zaključek naj omenimo še eno sovjetsko izmišljotino, da je namreč Sovjetska Rusija premagala Japonsko. Ker ne ve samo ves svobodni svet, kdo je premagal Japonsko, ampak vedo to celo Rusi, je bilo treba to novo izmišljotino napisati na ta način, da bo zgledala vsaj kolikor toliko verjetna. V ta namen so položili v usta raznih zavezniških politikov in generalov izjave, ki naj bi priznavale sovjetom, da so premagali Japonce. Jasno je, da take izjave ne obstojajo. Toda knjige, ki jih ti sovjetski zgodovinarji navajajo, Rusom niso na razpolago in zato jim lahko pišejo vsakovrstne izmišljotine.

LJUDJE POD BIČEM

Ob izidu I. dela Mauserjevega romana se nam zdi najbolj primerno objaviti članek dr. Tineta Debeljaka, objavljenem v „Glasu SKA“.

— — —

Karla Mauserja kot pisatelja poznamo vsi, saj je dozdam napisal že skoraj dvajset knjig, pa nekaj povesti in romanov še knjižno ne izdanih. In vse te je napisal v emigraciji. Ko je izdal deseto knjigo, sem napisal o njem v Zborniku Svobodne Slovenije posebno študijo (za leto 1957), na katero opozarjam, kogar bi zanimala Mauserjeva pisateljska pot. Vendar naj pa njegove knjižne izdaje tu vsaj imenoma navedem: Rotija, Sin mrtvega, Prekleta kri, Jerčevi galjoti, Jamnik, Zemlja, Puntar Matjaž, Velika rida, Vetrinjsko polje 1945 (meditacije), Večna vez, Pšenični klas (črtice), Ura s kukavico (dve knjigi), Mrtvi rod, pa Kaplan Klemen, ki je že vsaj dvakrat izšel v podlistkih, nikdar pa v knjigi, pa je doživel že tri izdaje v tujih jezikih: dve v nemščini „Kaplan Clemens“ (v Švici) in eno v Barceloni v španščini „El Capellán“. Poleg tega je že v Ljubljani izdal prevod povesti Ljudje in gore nemškega pisatelja Josefa Federerja, na Koroškem pa knjigo o patru Mandiću. V listih je priobčeval prevod Werflovega lurškega romana „Pesem Bernardke“; začel in deloma je objavil več povesti iz koroških taboriščnih let, pa domačih medvojnih v črticah in jih zbral. Pač pa je ta doba zdaj doživela knjižno izdajo v pričujoči trilogiji Ljudje pod bičem, ki je tudi bila sicer že objavljena v časnikih (Vera in dom, Ameriška domovina), pa zdaj prvič izhaja v knjižni obliki. Zanj je Mauser prvi del popolnoma na novo napisal, druga dva pa popravil.

Ob tej priliki, ko izdajamo to njegovo največjo povest, ki je doslej tudi najobširnejše delo slovenske emigracije, sem se obrnil nanj, naj mi kaj napiše o svojem delu, svojem gledanju na pisateljsko poslanstvo med narodom, pa še o svojem razmerju do nas, tu v Argentini, okrog SKAkcije. In poslal nam je naslednji odgovor, ki ga prinašamo kot običajni intervju s pisatelji naših knjižnih izdaj.

„Kaj naj bi jaz povedal o tem svojem delu? — Napisal sem ga leta 1949 za verski list Vera in dom v Celovcu in sicer pod imenom Štefan Gornik. Štefan je moje drugo ime v krstnih bukvah, po očetovem očetu. Svojemu imenu sem se ognil, ker Mohorjevi nisem hotel delati težav. V tistem času sem mnogo pisal pod drugim imenom. Prav zavoljo razmer sem se tedaj ognil tudi širšemu prijemu (vaške straže, partizani) in obstal predvsem pri zgodbi učiteljice Silve. Ko sem delo končal, sem samo tiho

upal, da ga morda nekoč nadaljujem, zato sem na nek način pustil zgodbo odprto. Bilo je zanimivo, da je v tistem času tudi avstrijska Die Furche (zelo dober časopis) priobčila dve ali tri moje črtice v nemščini in sicer v prestavi nekdanje blejske učiteljice Tekle Bruckner. Zavrnilo pa so mi tedaj Gramozno jamo s pripombo, da je zelo močna, toda zavoljo vsebine (talci) si je ne žele objaviti. Žal mi je, da nimam izrezkov.

V Ameriki sem se odločil, da zgodbo nadaljujem. Tako sem pričel drugi del, ki sem ga postavil v Dobropolje, ki je bila znana kot izrazito bela dolina s strašnimi žrtvami. Tu je bil prostor očiščevanja za Silvo. Ko sem drugi del končal, sem že vedel, da bom moral prvega na novo napisati. Vendar sem prej še končal tretji del. Nato sem prvega zavrgel in napisal povsem novega. Od starega sem ohranil samo najbolj osnovno zgodbo.

Kaj sem hotel s to trilogijo povedati? — Hotel sem vsaj v majhnem napisati apologijo našega odpora, ki jo je najbolj čisto podal Narte Velikonja, ko je pred sodiščem dejal: Resnica je bila na naši strani. Kar smo napravili napak, so bile taktične napake. Hotel sem povedati, da so napake bile in da so se pošteni ljudje tudi od druge strani po zmagi zavedli, da ima resnica bolj bel obraz, kakor so mislili. Praviš, da je delo bolj povest kakor roman. Morda imaš prav, posebno za prvi del. Imel sem pred očmi naše preproste ljudi. Ti so naša srčika, ti ljudje nosijo levji delež pri naši književni delavnosti. Brez pomoči teh preprostih ljudi bomo v našem delu obtičali ali pa bomo morali presedlati na jezik naših novih domovin. Morda je v tem tudi že odgovor na Tvoje vprašanje, kam se štejem v naši emigrantski književnosti in kako gledam nanjo? Kam se štejem? Če hočem biti zelo odkrit, potem bi rekel, da sem v emigraciji nekaj most med staro našo umetnostjo in med novo, ki poganja zlasti med vami. Naši ljudje ne morejo čez noč pasti iz tradicije v novo stvarnost in morda je bila glavna napaka SKA, da tega spočetka ni vzela dosti v obzir. Umetnost se mora razvijati in zoreti, toda nemogoče je skoraj čez noč ustvariti dva bregova in večino ljudi pustiti na enem. To se je zgodilo pri SKA. Dobro pisane knjige z novim oprijemom (strani filozofije) niso našle kupcev, ker je bil skok prehitel. Večina ljudi jih ni razumela in nenadoma smo se znašli v stiski. Mladi so hoteli svojo pot trmasto naprej, jaz tu sem videl, da nek most mora ostati. Ustvaril sem v mnogih pač neko sodbo, ki so mi jo nekajkrat potakali pred nos — „večerničar“. Toda zakaj ne bi nekdo med nami legel čez bregova in skušal ustvariti skromno brv? Mar je po Tvoje ali po njihovem tako zelo važno, če prideš v literarno zgodovino ali ne prideš? Po moje je umetnik kakor duhovnik. Niso ljudje zavoljo duhovnika in niso ljudje zavoljo umetnika. Zlasti to velja v emigraciji, če hočemo, da bo slovenska beseda še romala od človeka do človeka. Brez nekega mostu tudi slovenske abstraktne umetnosti ne bo dolgo. Ni mecenov, slovenski človek pa le počasi stopa vanjo. Naša emigrantska književnost bo morala gledati, da tradicije ne raztrga, ker bi s tem pretrgala žilo dovodnico za vsako literarno delo.

V največjo milost si štejem, da sem v koroških letih, v katerih sem napisal tudi shemo za Ljudi pod bičem, imel priliko, da sem sopomagal

spet pognati v tek večernice pri Mohorjevi. Četudi nič ne bo ostalo od mojega dela, vem, da se me bo marsikateri preprosti koroški človek spomnil, ko bo od mene ostal samo še prah. Istočasno z Ljudmi pod bičem bodo letos izšle v Celovcu moje večernice Mrtvi rod, koroška povest, drobna povest. Na Koroško sem bil vedno tesno privezan.

Moj odnos do vas v Argentini? — Rad vas imam in vse vas visoko cenim, cenim delo SKA. S Simčičem sva bila nekdanj skupaj v literarnem krogu Ognjišče, s Kremžarjem in Koroščem smo nekoč skupaj delali prve korake v taborišču, prav tako z Novakom. Toda še vedno mislim, da ne spadam v vaš krog, da je moja umetnost samo preprosta brv med vami in preteklostjo. Ostal sem viharnik na prelomu časa, nekak gostač, kakor sem vse življenje bil. Prihajam k vam, ker vas imam rad, toda moj dom je med gruntarji in bajtarji.

S skromnimi kriki vpijem v ta čas, nič novega vam nisem povedal — vem to, na svoj način barvam preteklost, toda nekdo jo mora. Brez te preteklosti bi ne bilo tega, kar je in vsi imamo še noge trdno v njej.

Hvala Tebi, da si prevzel vsa popravila nase. Ob fabriškem delu, in to že leta in leta nočnem, mi ostaja za pisanje tu in tam urica. Zato pišem naravnost vse iz stroja in nimam časa, da bi spet prebiral. Drobna pisanja za liste, govori tu in tam mi vzemó še nekaj od tega časa. Ta knjiga je šopek poljskih rož na grobe mojih mrtvih prijateljev in zahvala dobrim ljudem, ki jih je bilo v krvavi preteklosti vendarle veliko. Silva in Zalar in stari župnik so samo trije, toda bilo jih je mnogo, mnogo več. Vidim jih pred seboj in hvaležen sem Bogu, da mi jih je dal srečati.“ — Cleveland, 13. septembra 1963.

Tako piše o sebi pisatelj Mauser sam. In ta njegova literarna izpoved naj bo izhodišče slednjemu, ki hoče boljše razumeti Mauserjevo literarno pisanje sploh in to delo posebej. S tem jo izročamo slovenskemu občinstvu kot prvi del v trilogijo, ki bo izšla v celoti predvidoma drugo leto. Naj jo občinstvo sprejme s takšno pripravljenostjo, kot doslej slednjo Mauserjevo knjigo, pa s tako ljubeznijo kot jo je on pisal v mislih na našega emigrantskega brava in v spomin na svoje mrtve prijatelje s Turjaka, katerim še posebej posveča ob dvajsetletnici tragičnih dni, katerih udeleženec je bil tudi on sam, to svojo trilogijo.

— — — —

POROČILO UPRAVE VESTNIKA ZA LETO 1963

DOHODKI (v pesosih):

Saldo 31. decembra 1962	20.478,40	
Plačilo naročnikov	41.300,75	
Poverjenišтво v Kanadi	27.693,—	
Poverjenišтво v ZDA	68.847,50	
DSPB v Argentini: ostanek iz leta 1962	6.611,20	
Na račun za leto 1963	12.200,—	177.130,85

IZDATKI (v pesosih):

Stroški tiskarne in klišeji	150.404,—	
Razpošiljanje Vestnika po pošti	3.552,60	
Prevoz Vestnika iz tiskarne	485,—	
Ovojnina motvoz, klej	1.078,—	
Za delo ge. Martinčičevi pri odpošiljanju	6.335,—	
Nagrada pri odpravi številke 10—12	350,—	
Za poštino uredništva	351,50	
Stroški uprave	614,80	163.170,90

Saldo 31. decembra 1963	13.959,95
V tiskovni sklad Vestnika je bilo v preteklem letu darovano	2.250,—

DOLŽNIKI (v dolarjih):

	Dolg:
U. S. A. poverjenišтво v Milwaukee (I. Jakoš) (0,— plačali)	50,—
Kanada, poverjenišтво v Torontu (St. Pleško) (80,— plačali)	57,50
Kanada, poverjenišтво v Torontu 2 (Preželj) (150,— plačali)	225,—
Avstrija, poverjenišтво v Spittalu (St. Pakar) (6,— plačali)	31,50
Francija, poverjenišтво v Creteil (C. Guštin) (0,— plačali)	12,—
Anglija, poverjenišтво v Hertfort (St. Pevec) (0,— plačali)	18,—
Skupaj dolarjev	394,—

DSPB v Argentini (v pesosih: celotna naročnina za člane	43.860,—
na račun naročnine za leto 1963 prejeli	12.200,—
ostane pesov	31.660,—

V celoti so svoje obveze poravnali:

poverjenišтво v Clevelandu (A. Oblak) dol. 450,— za 180 naročnikov
in poverjenišтво v Gilbertu (Medved) dol. 62,50 za 25 naročnikov

V letu 1963 je Vestnik izšel v 12 številkah v osmih izdanjih na 312 straneh v skupno 9.100 izvodih.

Buenos Aires, 31. decembra 1963

Janez Kralj, upravnik Vestnika

BORCI PIŠEJO

Vestnik mi zelo ugaja. Zadnje številke so zelo dobre. Morda je res bolje izdajati po dve-tri številke skupaj, kakor sedaj delate. Na ta način se lažje zbere potrebni interesantni material. Minilo je že mnogo časa od tistih nesrečnih let in lahko si predstavljam, da je vedno težje dobiti prispevke. Saj spomin na tiste dogodke res da nikoli ne zbledi, izgubijo pa se potankosti. Ako bi me danes naprosili, da opišem npr. moje dogodivščine na oklopnem vlakcu, se mnogih podrobnosti ne bi mogel več spomniti. In pri drugih je seveda ravno tako.

Lep pozdrav!

ORO — Brazil

Gospod urednik!

V roke mi je prišel uradni list FLRJ, ki med Sodnimi objavami prinaša tudi naslednje: 1. Razglasitev za mrtvega. — Pri spodaj navedenih sodiščih teče postopek, da se razglasijo za mrtve osebe, ki se pogrešajo, ter se kličejo, če so še žive, naj se oglasio pri sodišču. Prav tako se kličejo vsi drugi, ki karkoli vedo o pogrešanih ali o tem, da so še živi, naj to naznanijo sodišču v treh mesecih od dneva objave tega oglasa. Po preteku tega roka bodo razglašeni za mrtve tile pogrešanci: (sledе imena).

In to so imena znancev in prijateljev, katere štejejo med pogrešane in mrtve — po uradni poti, ko dobro vedo, kdaj in kje ter kako so končali.

Ali ni to klofuta v obraz vsem zakonom in paragrafom vseh držav vsega sveta?

V času, ko je delegacija države, ki danes objavlja takšne pozive, podpisovala v San Franciscu ustanovno listino Združenih narodov, v kateri je tudi — če se ne motim — govora o osnovnih človeških pravicah, v tistem času so umirali tisoči brez postopka, brez obrambe, ker sta bila nepotrebna spričo že v naprej določene kazni: smrt! Tisoči so padali, tisoči, na katere še danes pljujejo v svojih zgodovinah in literarnih umotvorih, tisoči, ki jih danes uradno proglašajo za mrtve, da bi „uradnim potom“ zaključili njih zemeljski tok — ko so jih pa že zdavnaj pobili.

Zakaj se jugoslovanske oblasti javno ne obrnejo na svoje in prijatelje pobitih, ki so si rešili življenja, da bi potrdili kraj in način smrti,

danes uradno umirajočih? Zakaj se slovenski diplomati na merodajnih mestih titoistične ofenzive napram emigraciji rajši ne ponižajo in že v naprej povedo, da bodo čez pet let morda proglašali za mrtve vse klavce iz Kočevja, Teharij itd., ki so jih pospravili, ko so svojo dolžnost opravili? Kaj, ko bi med turističnimi prospekti za Slovenijo, pisanimi v hrvaščini in srbščini, ponudili tudi slovensko opremljen prospekt neznanih grobov?

Ali jim bo Ranković dal dovoljenje, kaj mislite, gospod urednik?

OK — Buenos Aires

PS.: Se ne morem podpisati, ker so pred meseci spet bili pri vseh sorodnikih in spraševali zame. — Upam, da razumete.

Gospod urednik!

Zopet eno leto ste mi brezplačno pošiljali Vestnik. (Ne jaz, ampak gospod upravnik s pomočjo vseh pridno plačujočih naročnikov, op. ured.) Naj bodo te vrstice izraz moje hvaležnosti. Mnogo zgodovinskega gradiva je v njem, ki bo dragocen zaklad našim bodočim zgodovinarjem. V teh člankih se zrcali slovenska osebnost in naša duša ter njena moč, želje in hotenje, pred veliko preizkušnjo tistih težkih dni naše slovenske zgodovine. — Bil sem dve leti pod komunisti na Kitajskem, drugi dve leti sredi gverilskega boja v Severnem Vietnamu in sedaj zopet dve leti v Južnem Vietnamu, o katerem se po svetu toliko piše. Vidim, da so sicer okoliščine različne, toda metode so več ali manj slične. Marsikateri članek iz Vestnika bi se dal kar dobesedno aplicirati na tukajšnje razmere. Zgodovina se ponavlja, pa zgodovina nas tudi uči in svari. O, da bi se le dali poučiti. Ta uspeh želim Vestniku za novo leto 1964. Obenem pa vsem gospodom želim vesel božič in blagoslovljeno novo leto.

V Sreću Jezusovem vdani

S. M.,
misijonar

Pripomba upravnika: Še mnogo naših misijonarjev bi lahko prejemalo Vestnik, ako bi vsi naročniki v redu izpolnili svoje dolžnosti. Naj bodo besede misijonarja S. M. vzpodbuda zaspalim, vsem bralcem pa opomin, da na vseh koncih sveta držimo slovensko misel visoko s pogledom uprtim v nebo.

UREDNIKOV KOTIČEK

Ob zaključku je prišlo pismo iz Clevelanda, v katerem dopisnik sporoča, da je bilo na izrednem občnem zboru tamošnjega DSPB 29. 2. s 46:25 glasovom potrjeno delovanje soborca A. Oblaka, poverjenik Vestnika; zatem je dosedanji odbor odstopil in je bil izvoljen nov odbor, o čemer bomo pisali prihodnjič.

VSEBINA: Pomen njihove žrtve (R. J.) — Koeksistenca? — Ne! (Penta — E. V., Trst — Stane Bitenc) — Verska in narodna vzgoja v družini (A. Orehar) — Suhor pred 21 leti (France Grum) — Na Gorenjskem med zadnjo vojno († Jernej Hafner) — Sovjetski opis II. svetovne vojne (Rudolf Smersu) — Ljudje pod bičem (Tine Debeljak) — Poročilo upravnika za leto 1963 — Borci pišejo

*BLAGOSLOVLJENO VELIKO NOČ
ŽELE VSEM BORCEM PO SVETU
SOBORCI V ARGENTINI*

*VESTNIK ŽELI VSEM BRALCEM
VESELE VELIKONOČNE PRAZNIKE*

Argentino
Correo
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 700.070
Ramón Falcón 4158, Bs. As.

AX

Vestnik: es el único Informativo de los Excombatientes anticomunistas eslovenos; is the official voice of Slovenian anticommunist veterans.